

VPRAŠALI STE

KAKO SI RAZLAGATE, DA SLOVENCIPRERADO GOVORE TUJE JEZIKE

B. K., Ljubljana

ZAKAJ ZATAJUJEMO SVOJ MATERNI JEZIK?

Iz lastne izkušnje vemo, da Slovenci v večnarodnostnih zborih namesto materinščine uporabljajo srbohrvaščino. To je sicer vedno malo manj pogostno v navadnem priložnostnem pogovoru na ulici, skoraj pravilo pa je še, kadar gre za nastop v organizirani večnarodnostni skupini. Ta pojav seveda ni nov, temveč je podedovan iz stare Avstrije, le da je tedaj bila slovenski jezik po izboru nemščina.

V dobi, ko človek vedno bolj obvlada svet s svojo zavestjo, je pravi anahronizem, da povprečni Slovenec (posebno pa njegov voljeni zastopnik) še vedno ni spregledal samega sebe: v tem smislu namreč, da bi bil v svojem jezikovnem tujčevanju odkril same negativne lastnosti. Z govorjenjem v tujem jeziku Slovenec zakriva svoj občutek manjvrednosti (ki ga je dobro karikirjal že Ivan Cankar, še pred njim pa za odsev tisočletne nesvobodnosti spoznal svetovno znani jezikoslovec Baudouin de Courtenay): številčno majhnost svojega naroda ima za negativno lastnost in jo skuša rekompensirati z nemajhnostjo na intelektualnem področju. V konkretnem primeru se ta »nadmočnost« hoče kazati kot večja sposobnost za priučitev tujega jezika.

Neslovensko govoreči Slovenec se niti ne zaveda, da je tako ravnanje krivično tudi nasproti neslovcu: prvič zato, ker le-temu svojo jezikovno nadmočnost na tihem vsiljuje ter obenem odreka enako sposobnost za obvladanje tujega jezika, drugič zato, ker mu s tem sploh onemogoča priti v položaj, da bi tudi sam dokazal načelno enako sposobnost za priučitev tujega jezika. S tem, da slovenski človek v govornem stiku s Srbom, Hrvatom, Bosancem, Črnogorcem itd. ne uporablja svoje materinščine, hkrati neslovenca korumpira; v tem smislu namreč, da ta zaradi udobja, ki mu ga nudi neslovensko govoreči Slovenec, jezikovno »nadmočnost« ne le trpi, temveč mu jo z neiskrenimi izjavami celo potrjuje, obenem pa jo skuša izkoriščati. Tako prihaja do dvojnega neprimernege odnosa.

Ker neslovensko govorjenje raste iz občutka manjvrednosti, slovenski človek pa je zlasti v narodnoosvobodilni vojni z vojaškim in političnim dejanjem dokazal nezadržanost slovenskega naroda za drugimi — saj si je svojo usodo krojil sam — je neslovensko govorjenje posebno slovenskih poslancev v bistvu neuresničevanje ene izmed najbistvenejših potez narodnoosvobodilne vojne, poteze, ki je tedaj Slovence delala zmagovitega.

Tako ravnanje pa je negativno tudi s stališča sedanjosti: sprva prostovoljno neslovensko govorjenje Slovencev načelo vztrajnosti pretvarja v obvezno. — In če se Slovenec sam prilagaja večinskemu jeziku kot govoreči subjekt — mislijo premnogi —, se bo srbohrvaščini toliko lažje prilagodil kot bralec ali poslušalec. Posledica takega logičnega sklepa je neupoštevanje slovenščine v pisanih in govornih ubeseditvah zadev državnega in »državnega« značaja. (V tej zvezi naj opozorimo npr. samo na zadnji Upitnik zveznega zavoda.) Ta vzvratni učinek prostovoljnega odrekanja slovenskemu govorjenju žali navadnega slovenskega človeka, saj se — kot vsi drugi — po rojstvu seveda ne nagiba k služnosti; žali človeško in državljansko, posebej pa narodnostno. Ker pa se motiv žalitve ne spremeni in slovenski človek nanj ne more vplivati, se pri njem spet ustvarja in ustvari občutek manjvrednosti. Ta se med drugim rekompensira na že opisani način in tako se začneja nov krog v spirali, dolgi že več kot 1000 let.

Mislím torej, da mora Slovenec, posebno pa njegov poslanec in zastopnik sploh, v večnarodnostnih zborih govoriti le slovensko. V tem primeru bo neprimerno aдекватneje izražal samega sebe in tistega, ki ga zastopa, svojemu narodu v Jugoslaviji potrjeval njegovo dejansko enakopravnost, nasprotnikom jezikovnih pravic slovenskih manjšin v Italiji in na Koroškem (in tudi pri nas v Jugoslaviji) pa jemal iz rok argument, s katerim utemeljujejo utesnjevanje rabe slovenščine v javnosti, »argument« namreč, da pravice slovenščine v večnarodnostnih zborih zunaj Jugoslavije vendar ne morejo biti večje, kot se uresničujejo v Jugoslaviji sami.

J. Toporišič
Filozofska fakulteta Ljubljana